

S PRAŠKE RAZSTAVE: JILKOVA FONTANA

En dan na praški razstavi.

Napisal Franjo Krašovec.

Pražanom bo bolešno pri srcu, ko oktobrske megle napolnijo razstavišče, ko z orumenelih kron perivojev zaječi umirajoča priroda. Ko pride oni dan, ki je bil sojen tudi staremu Iliju — zadnji dan na praški razstavi!

Rad pohajam po praški razstavi, ki je ne mislim na dolgo popisovati; na misli mi tone nje celotna slika, s tem hrupnim, kipečim in zanimivim življenjem, kakor se je prikazovala v dneh majnikove slave, lesketajoča v belobi svojih svežih novih paviljonov, obklopljenih s sočnatimi barvami mladih travnikov ter z nedolžnimi cveti jasminov in kalin. Spominjam se te dolge vrste dni, na en ozarjeni gotovi dan — ki se blišči v spominu kakor solčni žarek v gostem lesu . . .

Delavnik je. Katerikoli. Recimo eden prvih septembrskih dni, ki so bili letos v Pragi tako prelestni. — Čisti smehljajoči nebesni svod, brez meglice, kakor vlažno oko krasotice, ki se probuja rano iz sladkega sna, se razpenja nad stostolpno Prago.

* * *

Davno je na razstavi že začelo življenje, prava gonja za kruhom; idilični mir vlada na razstavi samo do osme jutranje ure, ko se odpro glavni vhodi. Odtod, do poslednjega kotička, — najsi je to oni

ob buštéhradski železnici, ali oni, ki ga nazivajo zabavni kot, ki sega globoko v „Kralovsko oboro“ — povsod se oznanja življenje, ali skromno, večinoma v paviljonih skrito — ali da rečem — rodbinsko. Kajti za šest razstavnih mesecev se je vtaborila v njenem naročju v resnici nekakšna rodbina, ki od rana do pozne noči tu biva, in šele ko piščalke nanzanjajo prihod dvanajste ure, se vrača ta rodbina v svoja izvenrazstavna bivališča.

Vsi poznate njene člane! Nekoliko jih vidite že pri glavnem vходу v temnorumenih, malce komisnih odelih s ploščatimi čepicami na glavah.

Razstavnici čuvaji! Kakor prednja straža cele armade čuvajo vstop v razstavo: turnikete in prehode brez vrtečih se kril, dobro znanih z obeh minulih razstav.

Nimajo doslej posebnega dela; zabavajo se s pripovedovanjem, morda šaljivim, morda resnim; marsikateri ima za seboj življenski roman — sam jih poznam nekoliko, s katerimi je usoda kruto zaigrala ter je zagnala sidro njih življenske ladjice v mirnejši, dasi ne ravno v najmirnejši in trajni pristan . . .

Pridnejši kakor čuvaji pa so v tej dobi blagajničarji v okencih znamenitih stolpov, ohranjenih in malce popravljenih z narodopisne razstave. Ti že

imajo polne roke dela s preštevanjem in pregledovanjem včeraj prodanih vstopnic, z zabeleževanjem v knjige, s skontrom in z zavijanjem drobiža v stebričke . . . in končno s pripravo novih blokov listkov vseh vrst za današnji dan. Morajo biti gotovi preden pridejo k oknom prvi posetniki in razstavniki uradnik, da sprejme od njih izkaze.

Glejte pri onem širokem vhodu na desno, je pa že živo! Tam prihajajo, ženskih je več kakor moških. Čuvaj jih pozdravlja ne zahtevajoč legitimacije; pozna dobro „državljanec“ razstave, namreč razstavljevalce, restavratôrje, kavarnarje, vinarnike, njih osobje, trgovske uslužbenke, prodajalke in blagajničarke, mladenke s srečkami in razglednicami, vrtnarje, pometače, strojnike — z eno besedo ves oni kadr, ki je neobhodno potreben k postrežbi, vzdrževanju varnosti, zdravju in upravi razstave.

Skoro vsakdo, ki prihaja skozi ta vhod, skozi katerega je dovoljen vstop s prostimi listki, ki ga imajo žurnalisti in uslužbenci na razstavi, prinaša na razstavo „nekaj“ seboj, morda zavitek, ali pa hrano za ves dan. Ako bi breme bilo malo večje ali sumljivo, ga ustavi čuvaj, kakor v Ljubljani na Dolenjski cesti. Kajti tudi razstava, ta majhna avtonomna država, ima svojo carino, znatno visoko in dobičkanosno, na vsa jedila in pijače. Konsumni davek je pomenil na vseh dosedanjih razstavah poleg najemnine od prostora in dohodkov vstopnic izdatno postavko v aktivih.

Onim, ki prihajajo skozi desni vhod, se navadno mudi. Hitijo k svojim prodajalnam, kjer je treba brisati prah in upravititi vse tako, da se vidi, kakor bi bilo baš ta dan izloženo. Tega so si sveste posebno prodajalke s preštevilnih zasebnih kioskov. Drobni korakov stopicajo od vhoda, kličejo druga drugo preko potov in se brzo izgublajo gledavcu iz oči kakor prepelice, ki pobežijo za brazdo in se poizgubijo v žitu . . . Da stopite za njo, brezdvomno jo najdete pri jutranji toaleti z zrcalom v roki; ali morda ko si predpenja beli predpasnik, ta znak nekakšne domače pravice . . .

Ko se v paviljonih vrše te prve priprave, ko se v restavracijah neti ogenj in se pripravljajo mesni zajutrek, ko se na mize polagajo sveži prti — se zunaj na cestah in promenadah že marljivo dela. Uslužbenci razgrebajo včeraj razhoyeni pesek, drugi škropijo, da ne bo nevoljnih obrazov zaradi prahu, drugi odnašajo pohojene in od vetra na travnik zanešene papirje — nihče ne bi verjel, da je za en voz razstavnih smeti in odpadkov od včerajšnjega dne!

Na krasno zelenem travniškem parketu pred industrijsko palačo od spomladi že nekolikokrat pristrizenem, se suče petorica vrtnarjev. Tiho in z vidno ljubeznijo do svojega opravila, sklonjeni nad cvetočo floro, obirajo zveneje žolte liste, odstranjajo in nado-

meščajo odcvetele rože in osvežujejo prelestni okvir, ki lagodno in lično obrobja zeleno-baržunasti travnik in se v podobi girland razteza ob vznožju paviljonov . . . Češki vrtnarji slovê po svetu radi dobrega estetičnega okusa; ali pri tej razstavi so se posebno izkazali z izbranim umetniško harmonizovanim okusom, s katerim niso samo priredili razstavnega perivoja, ampak tudi dekorativno odličili lepe gaje in utice v polukrogu takoj za glavnim vhodom, za palačo praškega mesta in na arkadah in terasah, zgrajenih na prostorih bivše fontane. Brez njih sodelovanja ob razstavi ne bi bila slika tako celotna, pestra in živahna.

Ti torej tudi spadajo k razstavniki armadi, ki se nahaja že za turniketi, ko šele prihajajo prvi plačujoči posetniki razstave.

To niso Pražani, kajti Pražani smo udobni, imamo razstavo vedno pri roki, in odlašamo poset razstave na popoldanske urice ali pa na večer.

To so tuji gostje, vmes pa deželani! Po tujih obrazih in krojih jih takoj spoznamo.

Ali so prišli že včeraj in so prespali v hotelih ali zasebnih stanovanjih, ki jim jih je priporočila razstavna stanovanjska pisarna, ali pa so se vozili vso noč od meje in naravnost s kolodvora prihajajo na razstavo, ali pa so deželani iz bližnje praške okolice, ki so se sem požurili.

Ti se hočejo z obiskom kar največ okoristiti, — v resnici čast in hvala jim! Oni so najpozornejši in si vse podrobno ogledujejo. Komaj imajo turniket za hrbtom, pomerijo instinktivno k administračni stavbi, in že je k njim priskakljala mladostna prodajalka.

„Kupite si, prosim, sreček! Krono vas stane, pa hišo zadenete!“

In z druge strani moški glas:

„Ali hočete načrt razstave?“

Da z enim mahom predočim takšne prizore ponudeb in drobnih kupcij, podajam tu refrêne ponudeb, s katerimi bodre deželane do večera vsaj stokrat nadlegujejo:

„Kupite si razglednic z razstave, zastavic ‚Šolske Matice‘, vzporedov današnjega dne, spominskih kolajn, papirnatih krokodilov, bobnov itd.“

Deželani kupujejo, ali tudi ne kupujejo — pregledujejo in oprezno vprašujejo. Z letaki polepljeni zid administračne stavbe zopet ustavi njihove korake.

Tu visi črna deska kakor v vestibulu kake univerze, kjer se s kredo zabeleži vsakdanji, kakor tudi celotni obisk; in zraven je napisan vzpored današnjega dne, v katerem je navedeno, kdaj koncertuje sokolska godba pred industrijsko palačo in kdaj „pod fontano“ kak koncert je v glasbeni dvorani, zvečer od 9—10 da je razsvetljava, pred tem biograf in kabaret igralke Ziglerove.

Po deseti dopoldanski uri, ko so že vsi kolo-dvori izbruhnili potovavce jutranjih vlakov, se vsujejo novi roji proti razstavi. Preden se nadejamo, že zapiše preglednik s kredo na črno desko prvi tisoč obiskovavcev današnjega dne. Kmalu se jih pa tudi že pet in deset tisoč razpraši po širnem prostranstvu, da ni malo ne čutimo, da nas je toliko tukaj!

V enem dnevu sploh ni možno pregledati cele razstave. Pregledati jo, orientirati se, kje je treba česa iskati, površno prehoditi ekspozicije — to je možno, ali govoriti o temeljitem pregledovanju ali celo o študiju razstave, ne more, kdor je ni vsak dan obiskoval vsaj cel teden. Samo paviljon mesta Prage, h kateremu se instinktivno obračajo stopinje vseh prihajajočih, bi zahteval ves dan, da bi ga pregledal in vžival njegove vtiske. Na naglo v dušo nametani dojmi zopet naglo izbežé, kakor najkrasnejše umetniške slike, ako vidimo takoj nato enakovredne umotvore.

Dasi je paviljon mesta Prage prostran in velik, je komaj sprejel vase dragocene razstavine, predstavljajoče po večjem delu minulost, po manjšem delu sedanost in po najmanjšem delu bodočnost Prage. Stoječi na razkrižju nove, velike Prage z ljubeznijo in občudovanjem gledamo na staro Prago, na Prago poetično, romansko, gotično polno slikovitih koticov in spominov na razna stoletja. Nove stavbene smeri so izpremenile v zadnjih letih najstarejše dele, da jih komaj spoznaš. Mlajša generacija vé danes o praškem Ghetu samo kolikor ji pripovedujejo starejši.

Ne boječ se stroškov je priredila praška občina krasne oljnate slike prvih čeških slikarjev, s pogledi na one dele stare Prage, nad katerimi je že bila izrečena smrtna obsodba. Na dragocenih oljnatih slikah vidimo sto in sto praških starodavnih domovanj s krajev, koder se danes širijo zračne široke ulice ali pa se šopirijo nebotične moderne palače. Poleg posameznih pogledov na praške ulice in zakotja v raznih varijacijah in od raznih umetnikov je dala občina izgotoviti celotni pogled na Prago z veličastnimi Hradčani v ozadju. Slepцу bi govoril o barvah, ako bi v revnih besedah predočeval nebeško krasoto v resnici zlate Prage, ki jo je tu ovekovečil umetnikov čopič. Najstarejše dobe se predstavljajo v lesenih spominkih: sohe, oltarji, vrata, rezbarski izdelki — ali v kamenitih izdelkih: portali, nagrobniki, kipi — vse v nepregledni množini, skrbno urejeno in razvrščeno. Da za karakteristično preteklost ne manjkajo niti pismeni spominki, zemljevidi okolice, zapisi in listine — ni treba posebej omenjati. Z iskreno radostjo, milo ginjeni se poglobljamo v krasoto praške preteklosti, občudujemo sedanost, ki se oznanja v modelih ogromnih kanalizacijskih in regulačnih podjetij, slutimo njen razcvit in njeno bodočnost iz predlo-

ženih novih projektov in v mislih nam zvene one besede, ki jih je češki metropoli prerokovala knjevinja Libuša: „... In njena slava se bo nebes dotikala!“

Ko je bil začetkom septembra v Pragi pariški župan z vsem občinskim zastopom, so pariški delegati paviljon mesta Prage tako vzljubili, da so naprosili praškega župana, naj jim po končani razstavi pošlje na njihove stroške vse predmete paviljona mesta Prage v Pariz, kjer jih hočejo razstaviti Parižanom. Finookusni Parižani so razumeli, da je paviljon mesta Prage najdragocenejši biser praške razstave.

Ne opažate, kako čas beži, šele ko stopite na plano, vidite, da vam solnce stoji že visoko nad glavo in se bliža poldan... Ko bi morda tega ne bilo, spoznate, da je poldne, v najbližjih restavracijah, smichovske pivovarne in „české chalupy“, kjer se pripravljajo na obed. Ne greste še! Do ene ure je dosti časa! Pregledate v naglici bližnji paviljon trgovske zbornice in paviljon denarstva, ki sta brezdvomno velika zanimivost za narodnogospodarski študij, ali za hiter obisk manj prebavna, in greste še pred obedom v ogromno strojarno. Mirne linije obločnega portika med velikimi stolpi učinkujejo impozantno, pahljačast steklen polukrog in širok s stebričjem pretkan vhod — tvorijo prednjo steno, trdne namenoma solidno stavljene zgradbe s smelo, zračno železno konstrukcijo. Ne gre mi iz spomina ta ogromna cerkvi podobna strojarna. Neizmernost notranjščine takoj pri vstopu preseneti; hrum in šum takovih strojev oglušijo; oči pa dolgo poletavajo po strojnih kolosih preden najdejo predmet, kjer se umirijo. Par, elektrika — in bencin slavijo svoje triumfe! Kot bi vam mōra legla na prsi, s takimi čuvstvi zasledujete čudotvorno življenje strojev, in mnogokrat traja dolgo preden spoznate, kaj pravzaprav je konečni smoter gibanja onih zob, koles, tračnic, vetric, ki jih ženejo parni stroji in motorji. Kraljica XX. stoletja, vsemogočna tehnika in njena prvorojena hčerka elektrika sedita tu na svojem mogočnem prestolu! Čudite se stroju, v čigar notranjosti deluje neumorna žila, misleča duša. Blodite med tem jeklom, čutite pod seboj tresočo se grudo, čutite svojo velikost in slabost. Orjaški jermeni strojnih kolosov se sučejo in vzpenjajo v zrak. Poleg teh orjakov vzbujajo pozornost tudi ljudje, ki si znajo z edinim stiskom peresa ali gumba pridobiti moč nad strojnimi kolosi. Glejte — kako preprost je oni mož v modrem jopiču tam pri mogočnem dinamju: elektrotehnik, strojnik! Stroj je bil v polnem teku, kolo je letelo, da se vam je zdelo, kakor da stoji — zdaj — točno opoldne, je strojnik nekje pritisnil na gumb... stroj se ustavlja — stoji...

In za njim vrsta drugih... opoldanski mir se naseljuje v strojarni. Čutite, kako se živci, od ropota utrujeni, oživljajo, kako se zbirajo izmučene misli. Posvetite še trenutek sprehodu med luksuriozno upravljenimi vagoni, ki se raztezajo na tračnicah v dolgosti celega desnega krila strojarne, pregledate si še razstavo gospodarskih strojev, izloženih v štirih polpokritih stavbah izvun strojarne, premotrite zasebne paviljone osmih strojaren, ki niso mogle najti

Glasbeniki prihajajo v svoj paviljon. Vojaki koračajo v vrstah, nosijo svoja glasbila, ali ne bodo še tako hitro zaigrali. Prišli so zgodaj, in uro ali dve pred koncertom si ogledajo razstavo. Komaj so položili glasbila na svoja mesta, se razprše na vse strani in samo nekoliko jih ostane „doma“ na straži.

Z druge strani se približuje voz zadružnih pralnic, ki dodajajo dnevno sveže perilo na mize vseh razstavnih restavracij. Poleg pivovarskih vozov, ki

S PRAŠKE RAZSTAVE: TEKSTILNI ODDELEK

prostora v strojarski palači — in greste, da si privoščite odmora in okrepčila. Pregledovanje strojaren vas je utrudilo — treba si je misli razpršiti in telo okrepčati, da bo zmoglo veliko nalogo pri popoldanskem pregledovanju...

Kamorkoli se obrnete, vas čakajo z gotovim jedilnim listkom in z dobro izbero.

Izvolili ste si za odpočitek lep, senčnat vrt, odkoder imate razgled na glavne ulice. Vsak hip vzdigate sklonjeno glavo iznad krožnika; nekaj vzbuja vašo pozornost...

smejo le v zgodnjih jutranjih urah na razstavo, je to najbrže edini voz, ki sme podnevu voziti.

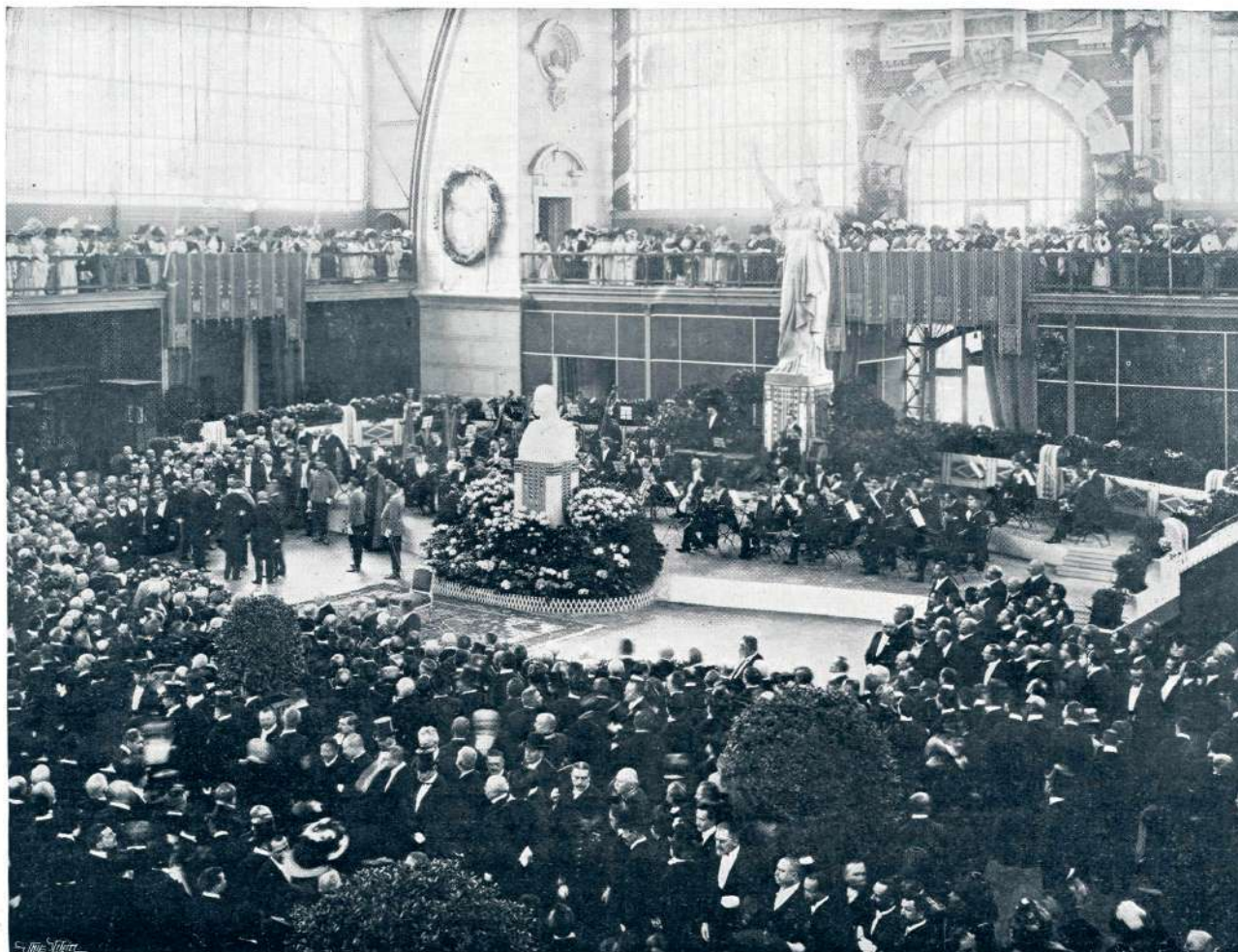
Spominjate se iz listov nehote cvetličnega korza... in nesreče, ki se je dogodila, ko so se splašili konji in skočili v gosto množico. Pa doslej je vsaka izmed velikih praških razstav imela svojo nesrečo...

Pri jubilejni razstavi l. 1891. se je kmalu po otvoritvi prigodila ona nesreča z znanim zrakoplovom „Kysibelko“, pri narodopisni razstavi l. 1895. je pogorela strojarna in Pražani so se tresli v bojazni za vso prekrasno razstavo... Letošnja raz-

stava je zabeležila seveda največjo nesrečo, kajti uničeno je bilo nadepolno življenje proslule in znane žene, tihe domorodke, operne pevke Slavinske . . .

Odpočili ste si, stopimo dalje, morda sedaj v industrijsko palačo! Slišite mogočne glasove orgelj, ki prihajajo odnekod z višine glavne dvorane. Kakor pri prejšnjih razstavah, so tudi tu postavljene na galeriji glavne dvorane mogočne orglje, in poznavavcem

Mraz vas prevzame, ko gledate uničujoče delovanje te zahrbtni bolezni, ki je pojasnjena z neštevilnimi fotografičnimi negativmi s pomočjo Roentgenovih žarkov; tu vidite, kako ta človeška mora gloda in uničuje ljudsko telo. Teh mračnih vtiskov se otresete šele v nadaljnih oddelkih inženjstva in arhitekture, železnic in kanalizacije rek, pošt (Napoleonove sanke), telegrafov in telefonov, cest in plaveb.

S PRAŠKE RAZSTAVE: SLOVESNA OTVORITEV

je dovoljeno, da si na njih zaigrajo. Tu se slišijo dovršeni orgeljski koncerti.

Če spremljate dame, jih nikar ne silite na levo krilo; desno krilo jih bo zanimalo mnogo bolj, kajti tu so razstavljene toalete, klobuki, perilo in tekstilni izdelki, torej predmeti, ki žene zanimajo, ali može večkrat užalostijo. Dogovorite si z damami sestanek zunaj pri glasbenem paviljonu pred glavno palačo, kjer imamo Pražani navadno svoj „rendezvous“ in se obrnite na levo, kjer vas predvsem zanimajo predmeti deželnega društva za brambo proti tuberkulozi.

V tem poslednjem je razstavil modele modernih parnikov avstro - ogrski Lloyd. Seveda si ogledate tudi socialno - politiško ekspozicijo v ozadju glavne dvorane, in vračajoč se na sestanek z damami, si ogledate še ekspozicijo znanstvenih, fizikalnih, optičkih, elektrotehniških, kirurgičnih kakor tudi kronometričnih priprav.

Razume se, da ste bili s pregledavanjem levega krila prej gotovi nego vaše dame! Preden si ogledajo in pokritizirajo vse nove mode in fačone, lahko skočite zopet k glavnemu vhodu k stavbi moderne

galerije, kjer se nahaja dogotovljena, v bronu izvedena, ogromna soha sv. Vavla na konju, ki je namenjena kot spomenik za Vavlaški trg češke prestolice. Impozantna je nje velikost, čudoviti so detajli Myslbekovega modela. S tihim občudovanjem odhajate in opazate, da ves kip počiva samo na dveh oporah, na sprednji in zadnji nogi konjevi. Umetnik Myslbek si je dovolil s potrebnim proučevanjem bronastega kolosa nekako bravuro, ki daje sohi posebno živahnost.

Poletimo sedaj v keramični paviljon! Pročelje, pokriti stolp in kipi pri vhodu — vse je izdelano v keramiki. Vstopite in pregledajte — potem si šele povemo svoje vtiske! Na kakšni višini in tehniški popolnosti stoji češka keramika! To so dovršena umetniška dela, dekorativni okraski, ali velike praktične celote — kopališča, prodajalne itd. Priznanje zaslužijo te številne češke tovarne in ti zavodi, ki so se oprijeli z vso energijo pred kratkim na Češkem že propadajoče industrijske stroke — keramike.

Zdaj gremo v paviljon obrtnega in trgovskega šolstva. Varate se, ako mislite, da najdete v njem navadno šolsko razstavo, polno šolskih izdelkov, zvezkov z risbami ali rdečilom. V tem paviljonu je našlo svojo streho izključno le obrtno in trgovsko šolstvo, prvo v veliki večini. Iz prebogatih vzorcev si ustvarite sliko o velikem pomenu obrtnih in strokovnih šol. Vidite prelestne izdelke hořické kiparske šole, praške zlatarske, ključarske izdelke, in spoznate mnogo nadepolnih talentov. Dame zanima zopet čipkarski kurz in dela dekliških nadaljevalnih šol, tudi v nje je proniklo umetniško stremljenje.

Po izhodu prihajate v senčni, široki drevored — na najdaljšo in najbolje obiskano razstavno promenado. Kako je tu živo! Dame se šečejo v elegantnih toaletah, med njimi se vidi zopet navadna noša, vse koraka v širokem, veselem toku, po akordih godbe, ki v večernih urah vzbuja navdušenje občinstva.

Praga je že prišla ter je ojačila roje zunanjih obiskovalcev; šumenje ljudskih glasov se meša med glasbene zvoke. Morda se ustavimo pod rdečim velikim parazolom „kolinske kave“ kjer vam k dobri kavi pridajo še lično skodelico. Po kratkem odmoru — daljši odpočinek si privoščimo šele zvečer — stopimo v paviljon za jedila in hranila, kjer je posebno sladkorna industrija in pivovarništvo znamenito zastopano in kjer je model sladkorne tovarne v desetini resnične velikosti, v ceni 200.000 kron brez dvoma rekordno delo — ter posetimo paviljon čeških mest, po katerem je vsako češko mesto podalo košček svoje zgodovine in sedanosti in kjer se praško predmestje Žižkov reprezentuje s prekrasno Libšerjevo sliko bitke na Vitkovu . . . in

prehajamo v palačo dragocenosti, ki je po svoji vsebini najdragocenejši paviljon cele razstave. Ta paviljon dragocenosti je prava hiša vzdihovanja! Prepričajte se sami in razumeli boste Mefista, zakaj je svetoval Faustu, da z zlatom omami čednostno Marjeto . . . V paviljonu je izloženo zlato, srebro in dragi kameni, dragocenosti, o katerih poje Bertram v „Zloduhu Robertu“, da dražijo žejo oči, da so le himera, da pa vendar neodoljivo vlečejo nase s trepetajočo čisto zarjo in hipnotizirajo z mogočno iskro. Sladko upanje in poželenje prevzame premnoge posetnike. Saj pa so tudi v tem defiléju zlata in briljantov prelestni dragulji, ki očarajo s svojo opulenco ali elegantno enostavnostjo, ki je znak vznešene krasote. Celozvezdne bleščočih kamenčkov omamlja oči; pridružujejo se jim celi kapniki podolgastih briljantov; tam se leskečejo v krasno stiliziranem koliéru safirji, smaragdi, perle in demanti, gori v prelestnem granatovem lancu češki granat, podoben iskrenemu biseru ognjevitega vina. Pesmi bi se mogle pevati na vse te dragocenosti, iz katerih ne govori samo mrtvi lesk dragih kamenov ali visoka vrednost, ampak tudi redka zlatarska umetnost, prava miniaturna arhitektura. Češki zlatarski obrt se z naglim korakom vrača k nekdanji svoji slavi, se emancipira od dunajskih, pforsheimskih in nizozemskih vplivov in tekmuje z izdelki umetniških zlatarskih zavodov, dunajskih, francoskih itd. . . .

Od paviljona dragocenosti imate samo skok v paviljon tiskarskih umetnosti. „Črna umetnost“ ima na razstavi svojo lastno palačo: knjigotisk, kamenotisk, cinkografija, livarna črk; cele tiskarne in livarne so našle tu gostoljubno streho.

Ako hočemo pred zatvoritvijo paviljonov — ob 7. uri zvečer — pregledati vsaj glavne paviljone, zaskočimo v nedaleki paviljon fotografov, kjer nas preseneti umetniška popolnost čeških fotografov, nakar obiščemo paviljon za pohoštvo. Tu nam mami oči 60 urejenih sob. Uprava notranjosti je jako okusna. Odtod prihajate k štirim med seboj po hodnikih spojenim paviljonom za rudarstvo, usnjarstvo, kemijo in lesni obrt.

V paviljonu za rudarstvo in kovine se posebno odlikujejo ekspozicije přibramskih srebrnih rudnikov. Številni so vzorci iz kovinske industrije, iz komarskih železaren in drugih velikih zavodov, ki imajo evropski glas. Usnjarški paviljon, dekoriran z obilico eksotičnega usnja kaže izdelke usnjarjev in sedlarjev kakor tudi tovarniško izdelovanje usnja.

Lesna industrija se kaže posebno v izdelovanju zabojev ter se ponaša z ogromnimi vinskimi sodi, kadmi, s pivovarsko posodo itd. Poleg tega razstavljajo parketarne vse vrste navadnih in dragocenih parketov, strugarji kuhinjsko orodje itd.

S paviljonom kemične industrije zaključimo svoj enodnevni izprehod po praški razstavi.

Ti glavni, rekli bi: oficijelni paviljoni bi že zadostovali sami za jako razsežno mesto; ali koliko še ostaja zasebnih paviljonov! Na stoindevajset jih je navedenih v prvotnih seznamih; mnogo pa se jih je še pristavilo med razstavo.

Kakor pri vseh razstavah, ki morajo računati s ponovnim obiskom istega občinstva, je bilo treba storiti mnogo za zabavo tega občinstva, semtertje tudi lahak pouk. V zabavnem oziru je najvzvišenejša Maroldova panorama: Bitka pri Lipanih. To pano-

je imela začetkoma obilo gledavcev, dasi so produkcije opaljenih črnih in mršavih Abesincev bile jako uborne, kajti drugega nisi videl, kot bojni skok, metanje ščita in nekatere prizore iz njihovega življenja. Nekoliko so se aklimatizirali, nekateri so se naučili i nekoliko češki.

Zanimiv ali manj obiskan je morski akvarij. Mično se tu predstavlja prelestnost in krasota morskih globin, ter vidiš, kako je na dnu morja Jadranskega, Severnega, Sredozemskega in Baltiškega. Tu se gojijo najredkejše morske živali in morske cvetice, ki se cenijo na mnogo tisoč kron.

S PRAŠKE RAZSTAVE: PRI POUPETOVI SOHI

ramo, ki predstavlja domačo vojno med Čehi, je naslikal rajni Marold pred desetimi leti; ostala bo na svojem mestu tudi po zatvoritvi razstave.

Manj srečno podjetje je bila glasbena dvorana. Dasi so svetovni dirigenti tekom razstave vodili pojedine koncerte — tudi Slovenec dr. Čerin je tu dirigiral —, jih je bilo malo, ki bi se mogli ponašati z uspehom, kronanim z velikim obiskom.

Kar se dobička tiče, je morda najbolje zadela abesinska vas in ž njo združena zabavna podjetja. Abesinci so s svojo eksotično zunanostjo in divjostjo začetkoma dosti „vlekli“. Njihova vas z glavnim bivališčem poglavarja Roblija in njegovih ženā

Pod širnim nebom se je obneslo dvoje zabavnih podjetij: „skluzavka“ (drsališče s sankami) in ameriški tobogzan. Mladež se tu shaja in tudi stari včasih ponorijo. Gospice pri nagli vožnji z visokega spada bojazljivo zaječijo, smeha in krika ne manjka. Bioskop hippodrom, zrcalnata palača „palais d'illusion“ in „trottoir roulant“, paviljon opic in golazni vabijo radovedneže. Izmed manjših zabavnih podjetij navajam: streljarno, tombolo, grško-rimsko kegljišče, tekmovanje na velocipedih, reklamograf itd.

Prelesten pogled nudi večerna razsvetljava razstave! Na robih glavnih stavb, na konturah streh, balkonov in oken se točno ob devetih zvečer za-

svetijo žarnice in vsa razstava zatrepeta v zarji neštevilnih luči! Spodnja aleja, kjer se v tej dobi izprehaja večina obiskovavcev razstave, je prepletana z girlandami žarnic, slikovito žarečih izza zelenih dreves. Od začetka avgusta, ko je bilo treba misliti na vedno nove privlačne objekte, je bila razsvetljava razširjena skoro na vsa poslopja in posebno krasno na pergolo, kjer je stala bivša fontana. Kakor nekdanj pred Križikovo fontano tudi tu stojte gruče ljudi, ki gromovito ploskajo, ko godbe igrajo priljubljene narodne komade.

Posebno krasan pogled na iluminacijo razstave nudita dva razgledna stolpa, stoječa na dolenjem trgu. Odtod je že podnevu čarokrasen razgled, pri razsvetljavi pa je še tem čarobnejši.

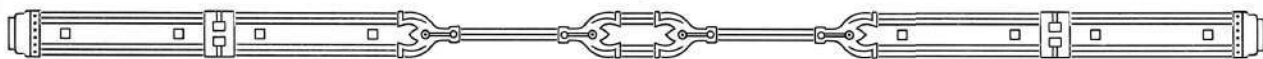
Ta površna črtica ne bi bila popolna, če ne bi omenil godbe, te najmočnejše netilke razstavnega življenja in gibanja. Spočetka so štedili z godbami;

ko je pa občinstvo le vedno zahtevalo „več godbe“, je je bilo slednjič toliko, da ni bilo več mirnega kotiča.

Pripeljal sem vas na razstavo v jutranjih urah, v pozni noči vas spremljam iz nje. Bili ste pametni in niste tekali takoj ko so ugasnile električne žarnice in se niste šli vojskovat za prostor v tramvaju.

Ostali ste, dokler vas po enajsti uri prvi poziv mogočne piščalke ni opomnil, da se končuje enodnevno življenje in vrvenje v praški razstavi. Vzradoščenih lic zapuščate glavni vhod in še za časa pridete na električni voz, ki vas pripelje k vašemu bivališču.

Sedaj ste pa utrujeni. Ni vam treba, razen izuljudnosti želeti, „lahko noč“ — spite spanje pravičnih, med tem ko po prazni razstavi odmevajo koraki nočnih čuvajev tja v tiho in mirno jesensko noč . . .

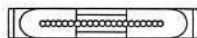

Zapisal v vodo bi srca težave.

Zložil Iv. Žgur.

Zapisal v vodo bi srca težave,
izročil vetrom prsi bi nemir —
Polet svoboden duši dal v višave,
kjer ne hrumi sveta zlogolk prepir.
Zapel kot ptič bi, kadar pomlad slutí,
v gaj sreče mlade bi razvil peruti . . .

Zaman! — Med črvi tu, golaznijo in gadi,
hoditi nam je dvoma trnjev pot —
Pokora tu, tu večne čakamo pomladi,
ko duh prsten okov razbije zmot,
prevar poslednji zabrenkoče lanec,
poljub miru neba nam da poslanec . . .

Vi drugi . . .

Zložil Vekoslav Remec.

Vi drugi drvite po cesti življenja
naprej brez miru kot vihar —
pred vami blesti se sreča in slava
in ciljev velikih žar.

In ah — začarale v veke
so me njegove oči,
ki v njih se luč življenja,
bodočnost in prošlost blešči.

Kdor čašo penečo doseže,
ki v njej šumi nektar sladak
ljubezni in sreče in slave —
ta je življenja junak!

A jaz sem stopil kraj ceste
in z mano obstal je čas
kot mračen kerub in k meni
skrivnostni svoj sklonil obraz.

